

Nr 460.

Av herr **Hægglom m. fl.**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 210, med förslag till förordning om krigskonjunkturskatt för år 1946.

I Kungl. Maj:ts proposition nr 210 till riksdagen med förslag till förordning om krigskonjunkturskatt föreslås jämväl beskattning av kooperativa föreningars utdelning till medlemmar.

I anvisningarna till den föreslagna förordningens 4 § punkt 4 n) utsäges bland annat: »Har kooperativ förening, som under beskattningsåret av vinsten å sin kooperativa verksamhet lämnat pristillägg eller annan utdelning i förhållande till av föreningen gjorda köp, vid utdelningens beräkning tillämpat andra grunder än under närmast föregående år, då sådan utdelning förekommit, må vid inkomststoppbeskattningen enligt denna förordning avdrag medgivas allenast med belopp, motsvarande det vartill utdelningen skulle uppgått, om de senast tillämpade grunderna kommit till användning.»

Man har anledning ställa sig synnerligen betänksam mot att vid det tillfälle, då krigskonjunkturskatt för sista gången skall uttagas, påföra krigskonjunkturskatt på belopp, som förut aldrig varit föremål för krigskonjunkturbeskattning och för vilka de kooperativa föreningarna inte betala någon inkomstskatt, vilken i stället påföres de utdelningsmottagande medlemmarna. När krigskonjunkturskatteförordningen framlägges vid så sen tidpunkt, att de flesta kooperativa föreningar enligt sina stadgar ha sina bokslut gjorda och sina efterbetalningar och utdelningar bestämda och i vissa fall redan överlämnade till medlemmarna, kommer en sådan krigskonjunkturskatt att utgå på tillgångar, som ej längre befinna sig i de kooperativa föreningarnas ägo, och för föreningarna medföra utgifter, som voro okända vid efterbetalningarnas fastställande och som komma att på ett oberäknat sätt medföra minskning i föreningarnas tillgångar. Även om jordbruk och skogsbruk nu fritagits från krigskonjunkturskatt kan det inte vara rimligt att jordbrukets ekonomiska föreningar i stället drabbas av betydande krigskonjunkturskattebelopp, som voro okända, när dessa föreningar fastställde sina balansräkningar för år 1945.

Stor oklarhet råder även i fråga om vad som förstås med utdelning efter andra grunder än närmast föregående år. En sådan bestämmelse kommer under alla förhållanden att medföra betydande orättvisa, då avdragsgiltigheten för efterlikvider blir beroende av den utdelningspolitik varje för-

ening bedrivit. Framför allt kommer det att verka olyckligt, att grunderna för utdelningsbeloppets beräkning fastlåsts vid de grunder, som senast kommit till användning, om krigskonjunkturskatt ej skall påföras. Det har nämligen förekommit fall, då de kooperativa producentföreningarna under åren 1940—43 givit stora utdelningar, medan de under år 1944 blott givit låga utdelningar. I dylika fall skulle avdragsgiltigheten närmast bliva slumpartad, beroende på den utdelningspolitik, som bedrivits. Många föreningar ha för år 1944 inte velat göra någon större utdelning, därför att kriget väntades ta slut och man ansåg sig ha anledning dröja med utdelningar, tills man kunde konstatera, huruvida under de labila krigsåren erhållna vinster verkligen kunde behållas sedan de påfrestningar kommit, som kunde beräknas inställa sig efter krigets upphörande.

Den efterlikvid de ekonomiska föreningarna utbetala till sina medlemmar utgöres ej endast av pristillägg, som tillkommit därför att varan vid leveransen ej betalats till sitt fulla värde, utan utgör också kompensation för ränta å av medlem verkställt kapitaltillskott liksom företagarvinst jämte ersättning för personlig arbetsinsats och företagsformens, den ekonomiska föreningens, billiga förvaltning. Att under sådana förhållanden lägga krigskonjunkturskatt på hela efterlikviden måste vara orimligt. Från densamma bör i varje fall få avdragas ett belopp, som ej krigskonjunkturbeskattas, motsvarande skälig förräntning å medlemmarnas kapitaltillskott, företagarvinst och viss ersättning för personlig arbetsinsats och företagsformens förbilligade omkostnader.

Den del av efterlikviden, som utgör ett pristillägg för vid leveransen ej till fullo utbetalat pris, blir till sin storlek beroende av vilket avräknings-system föreningarna tillämpa. Det finns ekonomiska föreningar, som vid leveransen blott avräkna a konto för att sedan, när föreningen sålt hela årsleveransen, tillägga slutlikvid. Somliga föreningar avräkna med mycket försiktig, andra med mera frikostig marginal. Det blir då orimligt att blott låta efterlikvidens storlek i förhållande till närmast föregående utdelning bli avgörande för krigskonjunkturskattens storlek. En förening som vid avräkningen innehållit 2 kronor skulle få betala dubbelt så stor krigskonjunkturskatt per levererad enhet som en förening, som blott innehållit 1 krona, även om föreningarna med första betalningen jämte efterlikvid betalat fullkomligt samma belopp. Ofrånkomligt torde därför vara, att om krigskonjunkturskatt skall uttagas å föreningarnas efterlikvider, justeringar göras med hänsyn till storleken av de likvider som förut utbetalats, varvid man som rättesnöre torde behöva fastställa vad som är skäligt avräkningspris för olika produkter. Härigenom kommer man dock in på sådan bestämning av varupriser, som kommer att föranleda ett otal skatte tvister, där taxeringsmyndighetens inställning icke mot den skattskyldiges hestridande torde kunna tillerkännas vitsord.

Den föreslagna lagstiftningen riktar sig direkt mot de producentkooperativa föreningarna, men utesluter konsumentkooperativa föreningar. Detta synes obilligt med hänsyn därtill, att bestämmelserna kunna beräknas hårdast komma att drabba de kooperativa organisationer, skogsägarföreningarna, som arbetat för bränsleförsörjningen, som man på allt sätt velat och även måst stimulera. Det har i många sammanhang påpekats den ofördelaktiga inverkan, som krigskonjunkturbeskattningen av skogsbruk haft å bränsleförsörjningen. Det är tacknämligt att man sent omsider från och med den 1 januari 1945 undantagit merinkomst av skogsbruk från krigskonjunkturbeskattning, men om skogsägarföreningarna få krigskonjunkturskatt på sin till medlemmarna utgående efterlikvid har man på en omväg och kanske med högre belopp likväl uttagit krigskonjunkturskatt på den del av skogsprodukterna, som avsatts genom skogsägarföreningarna. Å likvider för skogsprodukter, som försålts till andra avnämare än skogsägarföreningarna, utgår ingen sådan krigskonjunkturskatt.

Starka skäl synas oss på grund av vad ovan anförts tala för att den i Kungl. Maj:ts proposition föreslagna krigskonjunkturbeskattningen av kooperativa föreningars utdelningar och efterlikvider av riksdagen avslås, och vi vilja i första hand föreslå att så sker. Om denna krigskonjunkturskatt skall utgå, borde det avdragsgilla utdelningsbeloppet få beräknas efter de grunder, som tillämpats under det krigsåret, då pristillägget varit högst per enhet, dock lägst skälig förräntning å insatskapital och företagarvinst jämte ersättning för personlig arbetsinsats och företagsformens förbilligade omkostnader. En annan lösning vore, att grunderna för beräkning av hur stor del av utdelningen, som skall krigskonjunkturbeskattas, ändras dithän, att därest de senast tillämpade grunderna (för år 1944) medföra ett lägre pristillägg per enhet än genomsnittliga pristillägget under de gångna krigsåren, avdrag medgives med belopp motsvarande det, vartill utdelningen skulle uppgått, om de genomsnittligt tillämpade grunderna kommit till användning, sedan medlemmarna tillerkänts skälig förräntning och företagarvinst jämte ersättning för personlig arbetsinsats och företagsformens förbilligade omkostnader.

Punkt g) av anvisningarna till 4 § i den föreslagna förordningen har följande lydelse: »Vid tillämpningen av vad ovan stadgats skall iakttagas, att lager av tillgångar avsedda för omsättning eller förbrukning i rörelse samt kontrakt å sådana tillgångar vid inkomstuppskattning enligt denna förordning ej må värdesättas till lägre belopp än det bokförda värdet vid beskattningsårets utgång». Den föreslagna bestämmelsen innebär, att taxeringen till krigskonjunkturskatt beträffande den lägre gränsen blir beroende på den värdesättning av varulagret, som sker av den skattskyldige i räkenskaperna. Vid taxering av krigskonjunkturskatt tillgår det annars så, att det endast är merinkomster, vilka kunna antagas hava berott på

förhållanden föranledda av kriget eller dessförinnan rådande krigskonjunktur, som skola bli föremål för krigskonjunkturskatt. Med tillämpning av i punkt g) § 4 föreslaget förfarande blir företagens behov eller önskan att i bokslutet redovisa ett visst lagervärde i hög grad influerande på krigskonjunkturskattens storlek, även om redovisningen av lagervärdet inte står i något samband med krigskonjunktur.

I praktiken har det visat sig vara utomordentligt svårt att visa, huru stor del av merinkomsterna, som berott på förhållanden föranledda av krig eller dessförinnan rådande krigskonjunktur. Bevisbördan har härvidlag åvilat den skattskyldige. Den merinkomst, som ansetts vara krigskonjunkturskattebetonad, har i allmänhet måst fastställas uppskattningsvis och säkerligen inte alltid till den skattskyldiges förmån, beroende på bevissvårigheterna. Då den taxering, som sålunda åsattes, måste anses vara rätt schablonmässig och därtill problematisk, böra bestämmelser av sådant innehåll icke införas, att de skattskyldiga komma att bli för högt taxerade på grund av att de upprättat ur krigskonjunkturbeskattningens synpunkt olämpliga bokslut. Länsstyrelsens i Uppsala län uppfattning, att de skattskyldiga skulle kunna undandra sig krigskonjunkturskatt genom att i räkenskaperna värdera lagret under det värde, som framkommer vid tillämpning av förordningens bestämmelser, måste anses felaktig, då taxeringsmyndigheterna hava möjligheter och rättigheter att granska lagervärderingen och därigenom förhindra ett undandragande av krigskonjunkturskatt. Den föreslagna bestämmelsen i punkt 4 g) bör i anledning av vad sålunda framhållits utgå.

I den föreslagna förordningens 9 § 2 mom. stadgas: »Krigskonjunkturskatten skall utgöra det enligt 1 mom. fastställda grundbeloppet efter avdrag av de belopp varmed statlig inkomst- och förmögenhetsskatt och särskild skatt å förmögenhet för år 1946 skulle hava minskats, om krigskonjunkturskattens grundbelopp avdragits från det till statlig inkomst- och förmögenhetsskatt taxerade beloppet och det därefter återstående beloppet utgjort taxerat belopp.

Vid tillämpning av stadgandet i föregående stycke skall hänsyn icke tagas till skatt, som enligt punkt 1 av övergångsbestämmelserna till uppborädsförordningen den 31 december 1945 (nr 896) icke skall erläggas.» Att hänsyn icke skall tagas till hela inkomst- och förmögenhetsskatten samt särskilda förmögenhetsskatten medför en högst betydande skärpning av krigskonjunkturskatten, och en sådan anordning medför dessutom betydande orättvisor. Merinkomsten kan nämligen bero på att vid taxeringen till krigskonjunkturskatt dolda reserver i exempelvis varulager framtagits. Har den ordinarie taxeringen varit lägre än krigskonjunkturskattens grundbelopp, erhåller den skattskyldige ej avdrag för de skatter, som normalt belöpa sig på krigskonjunkturskattens grundbelopp. De ordinarie skatterna

på de dolda reserverna måste dock debiteras och erläggas i framtiden, när de dolda reserverna tagas fram vid den ordinarie inkomsttaxeringen. Det förhållandet, att de ordinarie skatter, som förfalla till betalning efter den 1 januari 1947, skola efterskänkas på grund av övergångsbestämmelserna till uppbördsförordningen den 31 december 1945 (nr 896), bör icke medföra den skärpningen, att krigskonjunkturskatten nedsättes endast med de skatter, som skola gäldas, utan ur rättvisesynpunkt bör krigskonjunkturskatten nedsättas med de statsskatter, som påföras på grund av inkomsttaxeringen.

På grund av vad ovan anförts hemställes,

att riksdagen vid behandlingen av Kungl. Maj:ts proposition nr 210 måtte besluta sådana ändringar i förslaget till förordning om krigskonjunkturskatt för år 1946, som överensstämma med de här ovan anförda synpunkterna.

Stockholm den 10 april 1946.

Einar Hæggbloom.

Sam. B. Norup.

Ernst V. Staxäng.